

eindreferaat voor de opleiding tot psychiater. Sindsdien is er weinig bij gekomen, met uitzondering van de *person-centered approach*, zoals die in Engeland door John Keady is ontwikkeld en die in ons land heeft geleid tot belevingsgerichte zorg.

Ook het boek van Ber Miesen, *Dement, zo gek nog niet*, is geen wetenschappelijke verhandeling. Er staan geen verwijzingen in en het is niet duidelijk waar de auteur zijn ideeën op baseert. Maar dat hoeft ook niet. De grote verdienste van Miesen is dat hij geïnteresseerden een concrete handreiking geeft waarmee zij beter in staat zijn dementerenden te begrijpen als personen met een beperking.

Miesen is een oude bekende in dit vakgebied. Sinds meer dan twintig jaar is hij een warm pleitbezorger van deze aanpak en hij heeft tal van boeken hierover het licht doen zien. Hij is de initiator van de Alzheimer Cafés, waarin mensen met die ziekte elkaar kunnen ontmoeten en hun problemen kunnen delen.

In dit boek beschrijft hij de werking van het geheugen bij dementerende mensen en hoe zij op hun cognitieve stoornissen reageren. Het boek begint met een opsomming van wat dementie is, de epidemiologie, de diagnose en de behandeling. Deze hoofdstukken zijn wat oppervlakkig en verouderd. Voorts komen aan de orde: Hoe reageert de dementerende zelf op wat er met hem gebeurt? En wat betekent het voor de familie? Welke processen spelen een rol wanneer de familie te maken krijgt met professionele zorg? Hieruit spreekt zijn grote ervaring en interesse in de psychologie van de dementie. Hij schrijft helder en begrijpelijk.

Kortom: geen wetenschappelijk boek, maar een boek met een ziel, geschreven door een gepassioneerd auteur wiens missie het is de mens met dementie beter te begrijpen.

F.R.J. VERHEY

PSYCHOTHERAPIE ALGEMEEN

Lietaer, G., Vanaerschot, G., Snijders, J.A., & Takens, R.J. (Red.)

Handboek gesprekstherapie

De Tijdstroom, Utrecht 2008

662 pagina's, ISBN 978-90-5898-138-7, € 55,-

Dit handboek is een geheel vernieuwde uitgave van het oorspronkelijke *Leerboek gesprekstherapie* dat in 1991 voor het eerst verscheen. Nagenoeg alle hoofdstukken zijn nieuw en werden grotendeels door de 4 redacteurs zelf geschreven. Het is onmogelijk recht te doen aan dit lijvige boek in een korte recensie, maar het moet duidelijk zijn dat het tegemoetkomt aan het doel van de redacteurs. Het nieuwe handboek biedt inderdaad een rijke synthese van de actuele *body of knowledge* van het cliëntgerichte experiëntiële paradigma. In maar liefst 25 hoofdstukken worden de verschillende aspecten van deze benadering beschreven, van het werken met cliënten die worstelen met existentiële thema's tot de behandeling van ernstig gestoorde cliënten met borderlinepersoonlijkheidsstoornissen of psychotische stoornissen. Opvallend is ook de aandacht voor het werken met kinderen en partner- en familietherapie.

Vooraf de hoofdstukken over de basisprincipes van de experiëntiële aanpak, met authenticiteit en empathie als hoekstenen, zouden verplichte lectuur moeten zijn voor elke therapeut. Hoewel iedereen het erover eens is dat het hier gaat

over zogenaamde gemeenschappelijke factoren die het behandelresultaat in elk therapeutisch contact in sterke mate bepalen, worden deze aspecten meestal erg stiefmoederlijk behandeld ten voordele van een klemtoon op specifieke, 'schoolgebonden' technieken. Meestal wordt dan ook slechts wat 'lipdiensten' gepleegd aan deze begrippen in handboeken psychotherapie. De persoonsgerichte experiëntiële benadering, met wortels in het humanistische denken, biedt een goed tegengewicht tegen een vaak al te enge benadering waarin men steeds meer stoornissen in plaats van mensen behandelt.

Wat het gebruik van meer specifieke technieken betreft, valt bij het lezen echter op dat de cliëntgerichte benadering in toenemende mate leentjebuur gaat spelen bij andere theoretische stromingen, zoals cognitief-gedragsmatige opvattingen (schematheorie, *mindfulness*) en psychodynamische (bijv. overdracht-tegenoverdracht, mentaliseren), evenals systeembenaderingen. Dat heeft zo zijn voordelen, omdat het integratie met andere stromingen vergemakkelijkt. Het gevaar is echter dat het cliëntgerichte paradigma haar eigenheid verliest en verzandt in een pragmatisch en eclectisch integrationisme. Het is een belangrijke tendens die ook de redacteuren in het slothoofdstuk zien als een cruciale uitdaging die de toekomst van het cliëntgerichte denken zal bepalen.

Tot slot vond ik de sterke aandacht voor empirische onderbouwing erg verfrissend. Al te vaak heerst het misverstand dat de cliëntgerichte benadering weinig empirisch onderbouwd is. Dit handboek biedt een uitermate effectieve correctie op dit soms hardnekkige misverstand.

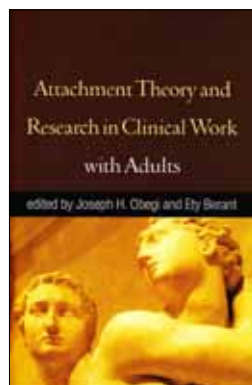
P. LUYTEN

Obegi, J.H., & Berant, E. (Red.)

Attachment Theory and Research in Clinical Work with Adults

The Guilford Press, New York 2009

529 pagina's, ISBN 978-1-59385-998-5, 37,50

Het oorspronkelijke hechtingsconcept van Bowlby heeft primair betrekking op het relationele domein tussen kind en ouder, maar de laatste jaren is het accent in de onderzoeksliteratuur over hechting steeds meer verschoven naar relaties tussen volwassenen. Hierbij is er niet alleen aandacht voor de invloed van verschillende hechtingsstijlen binnen partnerrelaties, maar ook voor de invloed van volwassen hechtingsstijlen op het psychotherapeutisch proces. Volgens de redacteuren Obegi en Berant is de publicatie van *Attachment theory and research in clinical work with adults* vooral ingegeven door de behoefte vanuit het veld om de recente en diverse theorievorming over hechting bij volwassenen te bundelen in een overzichtelijk handboek.

Het boek is opgebouwd uit 19 hoofdstukken, die inhoudelijk verdeeld zijn over in vijf thema's: theoretische grondbeginselen, *assessment*, klinische toepassingen, integratieve psychotherapie en toekomstige ontwikkelingen.

In het theoretische deel (hoofdstuk 1-5) wordt naast de bespreking van de basisconcepten van de hechtingstheorie ook stilgestaan bij de verschillende mediërende mechanismen die uiteindelijk leiden tot een bepaalde volwassen hechtingsstijl.

In het deel over de *assessment* (hoofdstuk 6-8) worden de meest gebruikte meetvormen van hechting bij volwassenen behandeld. Aan de orde komen onder andere het *Adult Attachment Interview*